

Б⁰⁰
Б

Міністерство Культури України
Харківський Державний Університет
мистецтв ім. І.П. Котляревського
Кафедра концертмейстерської майстерності

**«Вплив суміжних мистецтв на формування творчої особистості
концертмейстера»**

Методичні рекомендації для студентів-піаністів, бакалаврів та магістрів

Харків 2019 р.

УДК 780.616.432.071.2:781.66+78.01:7
1С64

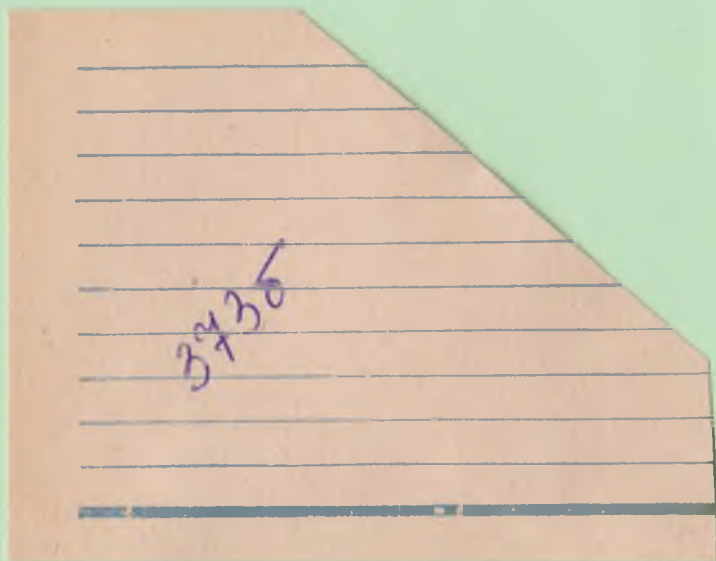
«Вплив суміжних мистецтв на формування творчої особистості
концертмейстера»

Автор: доцент кафедри концертмейстерської майстерності ХДУМ
Кондратьєва Тетяна Ігорівна

Рецензенти: завідувача кафедрою концертмейстерської майстерності,
професор Никитська Євгенія Семенівна

Завідуючий кафедрою сольного співу, професор
Болдирев Володимир Олександрович

У роботі доцента Кондратьєвої Т.І. висвітлюються питання творчого підходу до виконання фортепіанної партії. Акцентується значення асоціативного мислення та художньої уяви в роботі концертмейстера у вокальних творах.

3735

Питання музичного виконавства, специфіка та закономірності його розвитку протягом десятиліть є предметом глибокого вивчення та постійних дискусій. Мистецтво ж акомпанементу довгий час залишалось поза увагою музикознавців та музикантів-виконавців. Тим не менш ця галузь мистецтва заслуговує на пильну увагу й, безумовно є однією з високих форм музичного виконавства.

Володіючи всією сукупністю виражальних засобів, властивих будь-якому з розділів музичного виконавства, мистецтво акомпанементу має цілий ряд характерних особливостей, пов'язаних з ансамблевими задачами. Серед безлічі форм концертмейстерської діяльності, робота піаніста над вокальним репертуаром, його спільна художня творчість з солістом відрізняються особливою специфікою, пов'язаною з наявністю словесного тексту, з музично-поетичним образом.

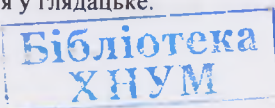
У вокально-драматичних творах поезія і проза, стикаючись із музикою, отримують друге життя, прожити яке заповідано співаку та акомпаніатору у тісній творчій співдружності, доповнюючи і збагачуючи один одного власним художнім смаком, творчою фантазією, асоціативним мисленням, інтелектом. Як наслідок такого спілкування народжується музично-драматичний діалог, життєздатність і вплив якого на слухача залежить вже не тільки від знання законів музично-виконавського мистецтва, але й від вражень, пов'язаних з театром, живописом, мистецтвом драматичного актора.

Якщо музичні образи надихали великих майстрів живопису на їх художнє втілення, а композитори брали сюжети з полотнин, гравюру, скульптурних композицій, то у виконавському мистецтві асоціативні зв'язки, фантазія, уява, слуховий та зоровий досвід покликані формувати творчу особистість виконавця.

Живопис і скульптура, архітектура і музика, поезія і проза оперують безліччю загальних понять: ритм і пластика, композиція та перспектива, світлотіні і гармонія, розмір і динаміка.

У найбезпосереднішій близькості до творчих задач співака та акомпаніатора знаходиться театральне мистецтво. Його виразні засоби цілком можуть бути перенесені на ґрунт камерно-вокального виконавства.

Під театральністю слід розуміти, безумовно, не лицедійство, а сукупність режисерських, диригентських, акторських моментів, які можуть зробити музично-поетичний образ романсу і арії, оперної сцени і вокального циклу зримим, перетворити звукове сприймання у глядацьке.

З повною впевненістю можна говорити про наявність у творчості концертмейстера елементів диригентської та режисерської діяльності. Розвиваючи у собі режисерське мислення, концертмейстер починає «бачити» музику у її театральному уособленні, у живих сценічних образах. Диригентська основа виявиться у відчутті гнучкого темпо-ритму, націлить слух на оркестровість звучання інструментальної партії.

Припущена театральність камерно-вокальних творів стимулює роботу уяви виконавців: міміка, жест та пластика співака, музичний живопис, тонкий психологізм та образність інструментальної партії перетворюють вокальний твір на маленьку оперну виставу, настроюють слухача на зорове сприймання.

Визначивши для себе жанр камерно-вокальної музики як «театр одного актора», учасники його (співак та акомпаніатор) відчують високу відповідальність художника, який користується у своєму творчому процесі знаннями та виразними засобами театрального мистецтва.

Зовсім інших художніх втілень, звукових рішень потребує, скажімо, вокальна лірика Рахманінова, пісні Шуберта. Інші асоціації та здорові образи викликають романси Римського-Корсакова, Дебюссі, Шумана.

«Звучащим пейзажем» можна назвати «Чудовий вечір» Дебюссі, у примхливих звивах триолей, у таємничому звучанні підголосків-мерехтіння зірок, бліки місячного світла. Звуки викликають у пам'яті зорові образи, живопис Куїнджі. Перед очима та слухом – світ звучачих барв, фантазія може підказати будь-який інший зоровий образ. Важливе лише щоб він пробуджував у виконавця саме той стан душі, який буде співзвучним задуму автора і відповідатиме його стилю.

Колористичний звукопис Римського-Корсакова є спорідненим мистецтву художників-декораторів В. Серова, М. Врубеля, В. Васнецова, К. Коровіна, які прагнули «співати барвами».

Якщо Дебюссі, Римський-Корсаков, Шуберт у вокальній музиці постають як «композитори-живописці», то про Чайковського, Рахманінова, Шумана можна говорити як про «композиторів-поетів».

Поетія і музика «дві найпрекрасніші стихії нашого життя» (Г. Нейгауз), дві споріднені мистецтва, що здавна жили одне одного, поєдналися у вокальній музиці, виблискуючи новими гранями, осяюючись взаємним світлом.

Жодна з музичних спеціальностей не має такого тісного контакту з мистецтвом поезії, як професії співака і концертмейстера.

Ідеалом взаємозв'язку слова і музики, на думку Чайковського, повинні стати «реальність» у синтезі з витонченою співучістю. Саме витончена співучість, вишукане фразування, тобто музичне начало є основою вокальної

лірики Чайковського. З цих позицій належить визначати виконавські особливості його романсів.

Чим ширші знання виконавця, тим багатше його слухові та зорові враження, тим більше асоціацій та образних порівнянь викликає у нього музика, тим багатогранніше його мистецтво. «Мережана» музика Люллі і Рамо, Скарлатті і Чімарози витонченістю і відточеністю деталей має свій зоровий прообраз: це як би оживчі порцелянові статуетки, що ожили і на мить застигли в галантних танцювальних «па». Вишуканість, простота і шляхетність, точність жестів - музична зображальність, доручена інструментальній партії. Гретрі визначив своє відношення до супроводу в своїх творах, сказавши, що почуття повинні передаватися в співі, а сенс, жести і міміка - в акомпанементі.

Якою б високою виконавською майстерністю не володів музикант, які б не були глибокі його пізнання щодо стилю, особливостей фразування і артикуляції музики І.С.Баха, його виконання буде позбавлено емоційної сили впливу, виразності і психологізму, якщо музика не викликає ніяких асоціацій, не пробуджує художню уяву, не породжує в ньому високу духовність. «Страсті за Матвієм» сповнені величезної натхненності і глибокого драматичного змісту можна назвати музичною драмою, що і повинно визначити її виконавське завдання: відтворити серед мінливих картин нібито єдину сценічну дію.

Звернення у якості асоціацій до творів різних видів мистецтва надзвичайно важливі як для виконавців, адже свідчать про широчінь та глибину їх творчої думки, так і для педагога, який має за мету виховати музиканта-художника з широким діапазоном творчих інтересів.

Тим більшого значення набуває обговорювана тема для концертмейстерів-акомпаніаторів та студентів концертмейстерських класів, враховуючи, що акомпанемент має певною мірою залежність від партії соліста. Цей факт може стримувати творчу волю акомпаніатора, породжувати пасивність, «підлегле» відношення до професії.

Лише активна творча позиція, широке коло знань, збагачених різноманітністю художніх вражень, розвинена уява та творча фантазія можуть протистояти цьому. Тільки в атмосфері творчої рівноправності та взаємної захопленості народжується одне з найголовніших «знарядь» художньої творчості-уява, джерелом якої були, є і будуть: життя у всіх його проявах і мистецтво у всій його багатоманітності.

Робота має на меті активізувати творчу думку молодих концертмейстерів, допомогти їм зробити свою діяльність багатограннішою і кориснішою для виховання співака-художника.